

فیاپی ۲ غروش

{ ۱۵ تموز سنه ۱۳۲۵ }

نومرو ۲

حَقَائِقُ اَوَّلِ حَیَٰةٍ و سَیَّره

صاحب امتیاز و محرری : احمد صائب

معاون اوش بش کونده بر تشر اولتور

برسته لك اداره مشروطه
خاندان عثمانیده نسوان
دوات علییده صدر اعظم
دین اسلامك ترقیات حاضرده
روس سرایلريك حیات خصوصیه ی

مندرجات :

استانبول

۱۳۲۷

اقبال ملت مطبعه سی

وزیر خانی

دوات عليه ده صدر اعظم لر

سلطان فاتح حضرت تليزك دورسلطنتي ، تدقيقات و تتبعات تاريخيه نقطه نظر نندن ديكر ادوار تاريخيه مزدن ده مهيدر . ذاتاً بو دورك مباديسي يعني استانبولك عثمانليز طرفدن قيجي ، اوروپا تاريخلري ايچون مهم بر قرنذر . استانبولك سقوطي ، قرون وسطايي قرون جديده دن فصل ايديور بو دور ، اوروپا ليلر ايچون نه قدر مهم ايسه بزم ايچون دخي اهميتي اوندن از دكلذر ، ملاحظات آتیه بو حقيقتي اثبات ايدر .

دوات عليه نك مبادي ظهور نندن ، سلطان فاتح حضرت تليز نه تسدر عثمانليزك معيشت عموميه لري احوال اخيره يه نسبتله بشقه بر طرز ددر . بوجهت ، بالخاصه پادشاهلر مزك احوال و معيشت عموميه لر ننده كوزه چارپار . اولكي پادشاهلر مزك احوال و معيشت عموميه لري پك ساده ايدى . امرايه قارشو اولان معامله لري ملايمانه و بر آزرده رفق و ازانه اولديني حالده فاتح ندين اعتباراً پادشاهلر له امرا و وكلا اراسنده كي معامله كيتدكجه رنگيني دكشدير مشدر . اولكي دور لر ده امراي عسكريه دن پك ازى دوچار مجازات اولديني و هيچ بر زمان اعدام اولونمه دقلري حالده استانبولك فتح نندن سكره بونلر حقه ده كي قتل و اعدام جزالري چو غل مشدر . اوللري امرادن بضيبي مجازات كوردرك حبس اولونسه بيله ماللري هيچ بروقت مصادره ايدلمديكي حالده چاندارلى خليل پاشادن اعتباراً وزرا و امرا ، پادشاهلر ك اراده لر يله هم اعدام و همد اموال و املاك لري مصادره اولنه كلى مشدر . اولكي دور لر ده امراي عثمانيه نك اكثريسي قديم خاندان و او جاقلره منسوب اولدقلري حالده فاتح دور نندن اعتباراً يواش يواش امراي بو اصولده يتشدير مك قاعده سي ترك ايديله رك كوله لر دن يعني محار به لر ده عثمانلى اردوسي اته اسير دوشن خرسنجان چو جقلر نندن يتشدير مك اصولي ترويج ايدل مشدر .

خاندان عثمانى پادشاهلر نندن كه اول احتشام و دبديه اعتنا ايدن و بو

صورت له موقع حکمداری سنی اعلايه غيرت ايدرك عثمانی پادشاهانی قیصر
وعجم پادشاهلریك ملتلی نزدنده حائر اولدقلری قدسیت و معززیتی ، ملتیه
قارشى احرازه چالیشان ، سلطان فاتح حضر تلی اولدیغه شبه ایدلز .

عثمانی حکمداران متقدمه سی ، بحاس حرب وادارده بالذات بولنورلر
ایکین سلطان فاتح حضر تلی ، مؤرخلر مزك ویردیکی معلوماته نظراً بحاسه
قفسدن باقق و بناءً علیه کندیسنی خلقدن تبعید ایتك اصولی قاعده اتخاذ
ایتمشدر . کندی عصر نده متنوع قانونلر وضع و بزانیوس ایمپراطورلرینه
مخصوص اولان بر چوق تشویقات و عاداتی قبول ایتك ینه جناب فاتح
اثریدر . امرای عثمانیه بی سرای خدمه لرندن فرق ایتدیرمه مك . جرئ برشی
ایچون وحی کفنه تبعاً بولنلری عزل و قتل ایتدیرمك ، صادر اولان ارادتنه
قارشى اعتراض و مخالفت مشروعه بی قطعاً قبول ایتمه مك تاریخ عثمانیه
برنجی دفعه او حکمدارده کورولمشدر .

بتون بولنرله برابر دیه بسایر زک : فاتح حضر تلی ، خاندان عثمانی
پادشاهلریك اك بیوکلرندن اولدیغه شک یوقدر . چونکه ، مشار الیه
حضر تلی ، دور حکومتده ، یدی بیوک حکومتی ضبط و تخمیناً ایکی یوز
شهری فتح ایتشدر . اقتدار و استعداد شخصی سی ، دشمنلری طرفندن
دخی تصدیق اولونمشدر .

فوتحتدن صرف نظر ، دوات علیه نك احوال داخلیه سنی تنظیم ،
متنوع تأسیسات و تشکیلات ایله اداره حکومت و یردیکی انتظام ، ممالک
محروسه ده مارافك تعمیمی ایچون ابراز ایلدیکی همت ، اودورلرده مملکت
اعمار و ترقیسنه خدمت ایدن تأسیسات خیرییه ، خسته خانلر ، جامعلر ، قشعلر ،
و یک چوق اجرا آت خیریۀ سائرۀ بوذاتك بیوکلکینی اثباته کافیدر .

صدراعظم لره کلاجه : یوقارده چانداری عائله نك صوکی بولنان خلیل
پاشادن صکره فاتح ، برمدت بومقامی منحل بر اقدقندصکره مشهور محمود
پاشایی تعیین ایتشدر . محمود پاشا ، جنساً صرب و یاخود روم ایدی . فقط
کنجاکنده اهتدا ایتش و غایت کوزل تحصیل کورمش اولدیغندن او دورک
الوقتدر و معلوماتلی رجالدن عد اوله بیلیلر ایدی ، محمود پاشا پارلاق بر صورتده

خدمت صدارتی ایضا ایتدیکی معلومدر. اقتدار ذاتیسنه انضمام ایدن فضائل اخلاقیسی، قدر انسانیتی دوبالا ایتشددر. حکایه آتیه بونی اثبات ایدیور. محمود پاشا، بالذات بوسنہ یی فاتح ایتدیکی زمان اورانک قرانہ امان و برہرک اسیر آلمش. و مقاولہ صاحبہ یی امضالمش ایدی. اردوبہ کان فاتح حضرتلری محمودپاشانک، بوسنہ قرالی ایله اولان مصالحہ سی قبول ایتہرک قرالی قتل و مقاولہ یی دہ نسخ ایتدیردی. برہرک صکرہ محمود پاشاییدہ صدارتدن عزل ایدر.

برقاجسنہ صکرہ اوزون حسن محاربہ لری وقوعہ کلدی. محمود پاشا، تکرار مقام صدارتی اشغال ایتدی. بو محاربہ دہ، قرہ حصار جوارندہ اوزون حسن، مغلوب اولہرق فرار ایدنبجہ سلطان فاتح اوزون حسنی تعقیب ایتک ایسترسدہ مجالس حریدہ محمودپاشانک، «تعقیب اولنورسہ صرف مسلمانلردن عبارت بولن ان اورا اہالیسنہ بیوک ضررلر ویریلیر. بو قطعہ لری تخریب ایتک موافق دکادر» کبی اصراری غلبہ چالار. فاتح حضرتلری اردوسبلہ استانبولہ دنورسہ محمودپاشایہ اولان غیضی وعداوتی ارتار. بواثاندہ سرای انتریقہ لری میدان الیر. بی چارہ محمودپاشا ناحق یرہ شہید ایدیایر.

عموم عثمانی تاریخلر مکزک قید ایتدکاری بو حکایہ لر شایان اہمیتدر. بو وقعہ لر فاتحک اخلاق و خصائل ذاتیہ سی ارائیہ کفیدر. ایشته دولت عثمانیہ ایچون فوق العادہ فداکارلق و یرارلق کوسترین و تاریخلردہ برنام بلند قرانان بوبادشاہلرکدہ نہ قدر مستبد و غدار اولدقلری اکلاشا یور.

سلطان فاتح حضرتلرینک اک مشہور وزیراسندن برایی دہ کدک احمد پاشادر. مشارالمہک اک بیوک قوماندان اولدینی شوندن اکلاشیلورکد فاتحک امریلہ ایتایاہ هجوم و بورادہ (پی آد) و (اوتراتہ) شہرلری ضبط ایتدیکنندہ اورالردہ اثنا ایتدیکی استحکاملر، فن حربہ او قدر موافقدرکد بونلر ادوار اخیردہ اوروپالیر ایچون برنہونہ اتخاذا اولدینی معلومدر. دور فاتحہ مأمورین دولت و بالخاصہ وکلا و امیرانک یتشدیرلسی ایچون متین برقاون اتخاذا اولدینی کوریلیور. بالفرض اودور وکلاسیلہ ادوار اخیرہ وکلاسنک ترجمہ حالرینی قیاس ایدہ جک اولورساق حقیقت دیدانہ چقار دور فاتحہ، امرا و وکلا یہ نامزد اولان ذواتک، خرسیدان اسیر چوققلرندن.

بولدیغی اولجه سویاشدک . بونلر ، سن صباوتلرنده اندرون هایونک مختلف خدمتنده استخدام ایلدکن و برده کندیلرینی پادشاهلره طانتدیردقدن صوکره میر میرانلق رتبه - به طیشاری به کوندریلور . وحاکی بولدیغی قضاالرده لیاقت و استعدادلرینی کوستردکدنصکره روم ایلی و یاخود اناطولی بکلر بکلکی مقاملرینه کتورولور ایدی . برکره بکلر بکی مقامنه کلدکن صوکره اقتدار ذاتیسنی کوسترمک ایچون تجر به دأرهلری توسیع ایدیلور دیمکدی . چونکه او دورده روم ایلی بکلرینک ، محاربه لرده بیوک عسکری قوماندانانی وظیفه - نی اجرا ایتدیکی معلومدر . روم ایلی بکلر بکی اولانلر ایچون و زارت قیوسی آچیلور و بو قودن مقام صدرته کچمک پک قولای اولوردی .

دور فاتمدن تا سلطان سلیمان دوری نهایته قدر صدر اعظمدر ، جمیع امورده حاکم مطابق اوله گمشدی . انشای صاحده بونلر مملکتک جمیع امورینی اداره ایدرلر . موجود قوانینک بالفعل اجرایی ایچون تیقظ و نظارت ایدرلر ایدی . صدر اعظمک صلاحیتلری حکم اعدامه قدر واریبورسدهده محاربهده بولمقلری زمان کندی توناقلرنده دکل دولتک رسمی دأرهنده برآدمی اعدام ایده بیلورلر ایدی .

محاربهده بالفنس پادشاهلر بولمقلری حالده عموم قوماندانلق بوذواتک النده ایدی . توجیهات رتبه و منصب خصوصنده پک بیوک اقتداره مالک ایدیلر . صدر اعظمک رأیلری اولایجه ممالک محروسدهده هیچ برشی یاییله مز ایدی .

دولت علیّه صدر اعظمک استقلالیتلری ، دور فتوحات دوام ایدنجه به قدر قالدیسهده بعض دورلرده پادشاهلرک قانوندن خارج ایشلره قارشدقلری وحق صدر اعظم اولمق ایچون لازم اولان مراتبی قطع ایدهمین ذواتی دخی بو مقامه کتوردکاری کورولمشدر .

سلطان بایزید ثانی دورندهکی صدر اعظملر ، بالذات حرکتلرنده مستقل ایدیلر . بو دورده یالکز بر صدر اعظم « کدک احمد پاشا » پادشاهک امریله قتل ایدلمش ایسهده تاریخلرمزک ویردیکی معلوماته نظرآ - سلطان

باز یزدک ، کدک احمد پاشایی قتل ایتیمی ، شهزاده لکی زماندنبرو بسلیدکی
غیض و عداوتدن ایمش . یوقسه سلطان مشار الیهک اخلاقاً و مسالکاً صدر
اعظم لری تضییق ایددجک درجه ده بولندینی تار یخاردن اکلاشیلیور . بو
پادشاهک زماننده چاندارلی عالمه سندن ابراهیم پاشا دخی صدر اعظم اولدینی
جهتله بو عالمه نک ، او زمانه قدر نفوذ دولتیجه اولان اهمیتنی غائب ایتدیکی
اکلاشیلیور .

صدر اعظم ایچون اک بیوک و اک تهلیکلی دور ، یاوز سلطان سایم
دوریدر . حق او زماندن قاله «رقیبک اواسنه چاره یوقدر» «وزیر اواسون
مکر سلطان سلیمه» کبی نکتته لر ، تهلیکته نک نه درجه بیوک اولدینی کوستریور .
سلطان سایم ، مبادی سلطنتده برقاچ وزیر ی قتل ایتدیکی معلوم ایهده
ایوجه تدقیق اولندینی حالده پادشاهک بواشده تمامیه حقلی دکسه ده معذور
اولدینی انکار ایتک ممکن اوله ماز . معلوم اولدینی اوزره یاوز حضر تلری
قانون وراثتک خارجنده و برقوق احوال مجبره الحاقیه مقام سلطنته کلش
و بوندانولایی کندی موتهنی محافظه ایچون فوق العاده تدایره مراجعت
ایتمک مجبور اولمشدر . مع هذا سلطان سایم ، صدر اعظم لک قانوناً مالک
بولندینی صلاحیت و اقتداره طوقانماشدر . بالعکس بو مقامده بولان ذواتک
تزیید نفوذ و توسیع صلاحیتنه غیرت ایتشدر .

قانونی سلطان سلیمان دوری ، دوات علیه نک غایه عظمتنه واصل اولدینی
بر دوردر . پادشاه مشار الیه حضر تلری مبادی سلطنتده باباسندن قاله
تجربه کار ، پیری پاشا کبی بر ذات محترمی ناحق یره صدارتدن عزل ایدوب
کندی بنده سی بولان مشهور ابراهیم پاشایی او مقامه کتوردیسه ده اون
یش سنه لک تجربه دئصکره پشیمان اوله رق صدر اعظم لک اتخا بنده ینه اسکی
اصوله مراجعت ایتدیکی معلومدر . دولت علیه ده ابراهیم پاشا کی صاحب
استقلال بر صدر اعظم کلامش ایهده بو استقلال ، سلطان سلیمانک کندیسنه
اولان محبتدن قزاندینی معلومدر . ابراهیم پاشانک صدارتی دخی ازهر
جهت تدقیقه شایاندر . بو پاشا جنساً روم و یاخود ایتالیان اولوب صاحب
اقتدار بولندینی محقق ایهده دین اسلامی صورتا قبول ایدوب خرستیان

و یا خود او عصرده یکی باش کوسه ترمکده اولان فیلسه و فلرک اعتقادلرنده بولندیغی تاریخلر مزده معلوم و بوکا دایر بعض وثائق موجوددر . الک غرب ب اولان بر جهت وار ایسه اوده بو فکر واعتقادده بولان بر وزیر قانونی سلطان سلیمان کبی بر پادشاهک اون بش سنه یه قدر محبت ایتسیدر . شوندن اکلاشیلیور که قانونی سلطان سلیمان تعصبیدن عاری بر پادشاه ایش . مبادی سلطنتنده ده زایده « لیبرال » یعنی حریت فکره مالک بولندیغی اکلاشیلیور . چونکه بویله اولمسیدی عادات وافکار ملییه ذره قدر اهمیت و یرمیان بروزیری طول مدت کنیدیسه دوست اتخا ایدمه یه جکی کون کبی آشکاردر . مع هذا قانونی سلطان سلیمانک ابراهیم پاشادانصکره مقام صدارته کتوردیکی ذوات ، هپ علی الاصول مراتب دولتی قطع ایدره ک مقام مذکورده بویله گلشدردر . ایاس ، سلیمان ، احمد ، رستم ، صقوالی محمد پاشاالر بو قیبلنددر . سلطان سلیمان ، وزیرلرینک الک مشهوری رستم پاشادر . فقط بو ذاتک شهرتی ، اقتدار و استمدادجه دیکرلرینه تفوق ایتدیکندن دکل داماد پادشاهی بولمغله قان و المده سی سلطانک او دورده غایت نفوذلی بولمسنندن ایرو کلیور . تاریخلر مز ، رستم پاشایی برنجی دفته اوله رق دولت علیه رشوت المغله اتهام ایدیورسه ده بونده بر یا کاشلاق اولاق کرکدر . ز برا یوقاریده ذکر ایتدیگمز اوزره سلطان مراد ثانی و سلطان فاتح حضر تکرینک وزیرلرندن اولان خلل پاشانک دخی ینه او ماده ایله سهام ایدلیدیکی معلومدر . اولسه اولسه رستم پاشا سفلرندن ده منتظم برصورتده رشوت الهرق بو اصولی اداره دولته وضع ایتشددر . یوقسه رستم پاشادن اول ده برچوق صدراعظملمر بمرکز خارجدن و داخلدن کلان هدیه لر دن مستفید اولدقلری درجه ثبوت و ارمشدر .

سلطان سلیم ثالث و برمدت مراد ثالث صدر اعظمی بولان صقوالی محمد پاشا ، دور فتوحات ، صدر اعظملمرینک الک صو کتجی سی دینلسه جائزدر . بوا یکی پادشاهک دورلرندن اعتباراً دولت علیه نک اداره داخیه سی کوندن کونه انحطاطه دوچار اولمشدر . واقعا دولت علیه یوزسنه یه قدر ضایعات

ویرمیدیسده ادارهده اولان انحطاط و بوندن طولایی داخلده میدان آلان اغتشاشات بردها ایانه قالماسنه سبب اولمشدر .

دورانحطاطده صدر اعظملرک احوالی و بونلرک کرک پادشاهلر و کرکسه ملتہ قارشو اولان وضیتلری ایشته ایدی . ذاتاً بو دورده صدر اعظملق مقامنه واصل اولمق ایچون پارلاق برماخی ، اقتدار ، استعداد ارا نیلور . هر هانکی برواسطه ایلہ سرایہ چاتمه موفق اولان ذوات او مقامه واصل اولوردی ایشته بودورده ایدیکی یمشچی حسن ، نعلبند محمد ، عشیجی باشی حسین ، قالایی قوز ، قباتولاق ، قلغات ، عربہجی و سائر القابہ مالک اولان ذوات بومقامی اشغال ایتدیلر . بیک یوز تاریخلرینه طوغری کوپرلی خاندانندن اوچ درت ذات بومقامک یوزینی کولدر دیلر ایسهده اندنصکرہ مقام صدارت ، ینہ اقتدارسز اللره دوشهرک وقعہ خیریہ نک ودها طوغریسی سلطان عبدالمجیدک آوائل سلطنتہ قدر سو اداره ایدیله گلشدز . بو اوزون مدت ظرفنده صدر اعظملرک اره سنده صاحب اقتدار ذوات یوق دکلدز . فقط بونلرک مقداری پک جزئیدر . قسم کلیسی سوق طالعله و سرائلرک انتخاب و اتماسیله مقامه کلان ذواتن عبارتدر .

سلطان عبدالمجید دوری مبادیسنده یکی اصول و بولندیغمز عصره موافق تربیه کورمش ذوات مقام صدارتی اشغال ایتکه باشلادی . بونلرک الک برنجیسی مشهور مصطفی رشیدپاشادر . مشارالیه حقندہ بوراده سوز سو یلک فضلہدر وسعت قریحه ، خلوص نیت ، اصابت تدبیر صاحبی بر وزیر اولدیغی محققدر . احوال مساعد اولسه ایدی پک جوق ایش کوره بیله جکی محتاج ایضاح دکلدز . نه فائده سی وارکه سلطان عبدالمجیدک کنجلاک مناسبتیله تجربہ سرائکی ، ایکیده برهیئت وکلایی تبدیل ایدهرک بونلره ایش کورمهک وقت و زمان بر اقامسی ، رشید پاشایه استعداد و اقتدار ذاتیسنی کوسترمکه میدان بر اقامشدز . رشید پاشادنصکرہ مقام صدارتی دفعاتله اشغال ایدن عالی ، فوآد ، قبریسی محمد ودیکر برقاچ ذات اوروپا اصولنده تربیه کورمشلردر . فقط سلطآن عزیز دوری دخی ایش کورمهک مساعد اولمدیغندن بونلرکندی اقتدار لرینی لایقی وجهله کوسترمه دیلر . عبدالعزیزک دوراخیرنده مقام صدارتی اشغال ایدن

مدحت پاشا، صوك اللى التمش سنه ظرفنده كلان صدر اعظم ملك الك بيوكيدر .
چونكه بوذاتك امور اداره كوستردىكى اقتدار شخصى نظراهميته النسيه بيله
مسلك مخصوص صاحبي بولمى كند بيه صدر اعظم ملك ميانده مستشا
برموقع قزاندر مشدر .

عبدالحميد، وكلاسندين بحث ايتك پك لزوم سزدر ظن ايدرز . چونكه
كوچوكك، بيوكك معلوميدر. مع هذا بودور، آدم يتشديرمكه مساعد دكل
ايدى . امور دولت جريان طبيعى سنده كيمش اولسه ايدى اوتوز سنه لك
بردورده اصحاب اقتدارك يتشه جكي محقق ايدى .

